

Хризантемата – растение с много приложения

Автор(и): доц. д-р Стела Димкова, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 23.06.2024 *Брой:* 6/2024

Освен, че е основна цветна култура хризантемата от векове е известна и с лечебните си качества. За първи път 500 г. пр. н. е хризантемата се споменава в трудовете на китайския философ Конфуций / Кун Циу /. В Япония хризантемите са били пренесени през IV в., а първите хризантеми в Европа са пристигнали от Китай в Холандия през 1688 г., но те не успяват да се адаптират към условията на средата и загиват. Сто години по-късно хризантемата е пренесена отново в Европа от марсилски търговец, който е предал растенията в природо-научната градина в Париж.

През последните години хризантемата, която спада към сем Asteraceae (Сложноцветни), род *Chrisantemum* L., се споменава в ботаническата систематика и като род *Dendranthema* L. Към този род се отнасят над 150 едногодишни и многогодишни видове, но най-голямо стопанско и декоративно значение имат т. нар. есенни хризантеми или „димитровчета“, *Chrisantemum indicum* L. В резултат на селекционната работа са създадени над 2500 сорта, като ежегодно се предлагат нови - едроцветни и дребноцветни.

Още в древността в Китай хризантемата се е използвала и като лекарствено растение. Там я наричат „цветето на живота“. Тя има антибактериално, антивирустно и противотуморно действие. Днес е известен в целия свят т. нар. цветен чай, който се произвежда от хризантема.

Лечебни вещества се съдържат в стъблата, листата и цветовете на това нежно растение. Листата се употребяват в супи, като подправка или в салати, най-вече в Китай. Чрез химически анализи е установено наличие на 63 летливи вещества; флавоноиди; много важни микроелементи (калий, калций, селен, цинк, магнезий); витамини от групата В, С и А; вещества, които имат противовъзпалително и успокояващо действие. Най-често се изсушават и използват за направа на чай цветовете на хризантемата. Предпочитани са сортове с бели или жълти венчелистчета.

Чаят от цвят на хризантема е отлично средство за подобряване работата на белия дроб и дихателните пътища; стимулира храносмилането; прилага се при високо кръвно налягане, при главоболие, безсъние, алергии, успокоява нервите, тонизира кожата и др. Отвара от хризантема успокоява зачервени очи, като се изпива извлек, а затоплените цветчета от него се поставят външно – върху клепачите.

В Азия чаят от хризантема се прилага при борбата с вредния холестерол, а през летните месеци се използва за утоляване на жажда и предпазване от слънчев удар. Чаят, комбиниран с канела и женшен стимулира имунната система за борба със стафилококови и стрептококови инфекции.

Редовният прием на чай от хризантема действа тонизиращо върху стомаха, черния дроб, възстановява жизнените сили и е средство за поддържане на добро здраве. Но тъй като той е много богат на флавоноиди, глюкозиди, алкалоиди и др., при хора с усатовени алергии, трябва много внимателно да се прилага.

Етеричното масло от хризантема намира приложение в ароматерапията. Интерес представлява и употребата му за *защита на растенията от вредители* - като репелент и биологичен инсектицид. Етеричното масло се прилага по 5-6 капки в 10 л вода. Екстрактът от цветове на хризантема блокира нервната система на насекомите и може да не ги умъртви, но ги прогонва.

Екстракт срещу насекоми : Накисват се 400-500 г свежи цветчета и листа от дребноцветна хризантема или 100 г в 5 л топла вода, покриват се и престояват 24 ч. След това отварата се прецежда и с разтвора и се пръскат растенията в градината.

Сухи цветчета за чай: 1-2 супени лъжици дребни изсушени хризантеми се заливат с 300 мл вряла вода и престояват около 15 мин., след което се прецежда и изпива. За 24 ч. трябва да се изпият поне 3 чая.

Сухи цветчета за релаксираща вана: 2-3 шепи сухи цветчета се поставят във вана с гореща вода, след 10-15 мин се използва ваната за релаксация.

Използване на 2-3 цвята / суха хризантема / *до възглавницата или на челото* имат успокояващо действие за човека.